

315 West Madison Street

Baltimore, Md., U.S.A.

19 de Desembre de 1948.

Sr. Xavier Benguerel
SANTIAGO DE XILE.

Molt estimat i mai oblidat amic Benguerel:

"No hi ha res tan dubtós com l'existència". Així finia el seu Tractat sobre les excel·lències del no-res el darrer dels filòsofs neoplatònics, el suau Damaskinos, poc abans de lliurar (any 530 després de Jesucrist) al botxí la seva argentada testa, en compliment i execució de la famosa Decretal 90, que prohibia l'ús de la llengua parlada i escrita per a fins extraculinaris. No tinc cap mena de dubtes que el verí de la desconfiança respecte al Joan de Bastec s'ha infiltrat en la teva ànima com a conseqüència de la continuada lectura del sobredit Damaskinos. El qual espera -encara- una edició crítica digna del seu nom i de la seva fama. Edició, altrament, difícil si es té en compte que potser cap de les lluminoses sentències atribuïdes al gran Damaskinos es filològicament autèntica, conseqüència, doncs, de miserables extrapolacions efectuades per enemics de la seva glòria. És probable àdhuc que la tesi de la màxima dubtabilitat de κκκκκκ l'existència qua existència sigui simplement un error o -qui sap?- una malifeta del copista, el qual sabia potser -però no gosava dir- que una doctrina molt semblant havia estat atribuïda -sense cap fonament, no cal dir-ho- a algunes obres perdudes de Gegorgias de Leontini. Comprendràs, doncs, que els teus dubtes sobre el Joan de Bastec manquen de tota consistència i que la sonora qualitat de les consonàncies que apleguen en versos dringants els mots "Bastec", "crec" i "metec" no és suficient per a qui, com el que sotasigna, ha decidit lliurar una part important de la seva ànima a les àrides dreceres de la occulta philologia.

Perquè les evidències no manquen. Si les teves tasques encaminades tantost a la mera activitat fiduciària-operacional, tantost -i amb bella freqüència- a la composició poètica, et permetessin oïr sense menyspreu les cimeses enrarides de la inútil erudició, observaries, amb certa poc dissimulada sorpresa, que en Joac tan questionat manté una certa relació amb un cèlebre franciscà llenguadocenc, el nom del qual, Pere Olieu (malament llatinitzat sota l'expressió de Petrus Johannis Olivi), sembla haver estat fermament establert per les minucioses investigacions del B. Jasen. Hom diu fins i tot (conserva el secret) que la tesi antiaristotèlica de l'impetus (que enllaça misteriosament el neoplatonisme i la física moderna) atribuïda a Kilwardy i altres confreres oxonians es troba exposada en un escrit perdut de l'Olieu. Ara bé, el Joan

de Bastec i l'Olieu eren, com sol dir-se, carn i unglà o, per emprar el rigorós vocabulari del senyor Chuaqui en el proverbi 235 de la seva Faremiología árabe-española, "como dos traseros en el mismo calzón". Si, doncs, existeix la tesi de l'impetus, és necessari que l'Olieu existeixi. I si existeix l'Olieu existirà el "calzón" del qual l'Olieu i el Joan de Bastec eren, etc. etc. Com diu el text que serveix de començament al Libre del món i de tot ço que conté:

Ha fablat el bou, e tan mesurat
que tot ço que viu en sembla embaynat;
en una redosa de ciel assenyat
el bon Criador s'ho mirà tot sembrat

(Utilitzo l'ortografia de l'edició inèdita de Monsieur Pierre Chaumont, que m'ha fet el servei de donar-me accés al seu arxiu, establert, per motius de seguretat, en una masia dels voltants de Washington, dins de dues carbasses).

Devallem. Espero que en aquests instants les oficines editorials del PI DE LES TRES BRANQUES hauran rebut ja el Pròleg i les Notes del Mestre i que ben aviat les prempses del Trias i Bes gemegaran poèticament al so de les Elegies. Caldrà evitar, però, que s'hi barrejin els gemecs del Tresesses, qui m'ha escrit fa poc una carta dient-me aproximadament el següent: el PI va "vent en popa"; l'entusiasme dels subscriptors de Xile és "menguat", però el de les regions forànies augmenta en proporcions "gigantesques". De fet, és un negoci rodó. Quan vam fixar els preus, el dòlar estava a 50; ara ha pujat -o baixat- a 70. Un 40% de diferencia ha estat guanyat, doncs, per mitjà de la nostra política de wait and see (eufemisme que tradueix -imperfectament- la seva coneguda expressió: "de veure com tenen els piçats al ventre" -perdona-). Si la cosa segueix per aquest viarany, i el dòlar puja -o baixa- a 100, els beneficis seran del 100 per 100. Això sense comptar que els subscriptors augmentaran amb la impaciència produïda per la nostra parsimònia i que podrem carregar un preu superior per a una certa quantitat d'exemplars mantinguts en reserva. El fet de no rebre dòlars no és, per tant, un inconvenient. Tot el contrari: la nostra política cultural en reb, de retop, un prestigi en el qual no comptàvem. I tot plegat és una qüestió de prestigi. Em deia un dia l'Ors que calia no imitar la Urss; m'assegurava el Campalans que tots som germans. Si imitem el Prat de la Riba, no anirem a la deriva. I així ho podrem celebrar, amb un "opipar" sopar, dins del Centre Català: no ens fem pas d'amagar, etcétera etcétera!

Naturalment, he escrit al Joan i m'agradaria molt rebre carta seva. Però, com em dius, si no és així li escriuré altra vegada dins de poc temps. ¿Què podríem fer per a encoratjar-lo una mica? Una solució seria, evidentment, tornar a Santiago; em temo que la seva soledat sigui encara més gran de la que diu. Els amics que pugui tenir a Catalunya, si en té, deuen necessitar tot el coratge per a ells mateixos. Fes-me el favor de comunicar-me notícies seves si les rebs entretant.

En efecte, hi ha lamentables devallades en Els homes de bona voluntat. En els dos o tres darrers volums l'autor s'embranca en una novel·la quasi-rosa a base de Françoise-Jallez. De totes maneres, no em sap greu d'haver-ho llegit tot; en conjunt, és una obra important i, en tot cas, les qualitats d'escriptor del Romans no hi manquen gairebé mai. T'agraeixo, doncs, la teva recomanació (en efecte, tu vas ser qui em va empenyer a la lectura almenys del volum sobre "Els creadors", que és certament un dels millors). Una altra cosa que hauria d'evitar l'autor és la tendència cada vegada més acusada a descriure personatges "amb clau": Strigelius és, evidentment, Paul Valéry; Dauvrin és, sense cap mena de dubtes, Doriot. Etc. etc.

Escric en aquests moments (Diumenge al matí) al costat d'una finestra. Més enllà dels vidres hi ha un espectacle completament in albis: durant tota la nit ha caigut una nevada organitzada pels grans magatzems de la ciutat i per les 535 esglésies de diverses sectes que es preparen per a cantar les excel·lències del Nadal blanc. Afortunadament, la calefacció funciona. Les bolves de neu ballen davant dels ulls astorats dels infants rossos. Els bombers declinen tota responsabilitat per als incendis futurs. Jo miro melancòlicament l'espectacle:

M'apar una "quartilla" immensa que somnia esdevenir un sistema de gnoseologia.

El meu cap funciona sense precisió. Vagues idees s'arrapen transitòriament sobre una capa de neurones superficials. El cel és gris-brut. Les flors -geranis, clavells o campanules- inexisteixen. Els rostres estúpids de la humanitat ambulants accentuen el seu cretinisme agressiu. Fullejo distretament una revista nordamericana de filosofia que acaba de sortir i on hi ha una ressenya del meu llibre "Quatre visions de la història universal": llegeixo frases incitants: "l'autor no té idees...les poques idees del llibre s'esvaeixen en una retòrica insuportable...tot plegat és un ocean of talk...no val la pena de llegir-lo...ignorem per què el senyor Ferrater ha escrit aquest llibre...és un volum prim i verbal (wordy)...completament buit (empty)...". M'aconsola llegir al costat una ressenya d'una edició de Plató. Hom diu: "Plató és un retòric...no ens indica cap fact...el seu pensament no té en compte el notable descobriment de Shaffer sobre les correccions dels cinc postulats de Frege...; a més, desconeix les condicions d'una societat progressiva...caldrà suprimir-lo dels nostres programes d'ensenyança...la seva actitud anti-científica...etc.". Em sento agermanat amb el gran filòsof contra l'autor de les dues ressenyes, el senyor Child, sub-instructor de filosofia de la Universitat de Chicago, probablement membre del consell directiu de la fabrica de carn de porc "La llauna Incorporada, Ltd". Després, rellegeixo amb entusiasme la meua darrera producció: un article breu, tallant, titulat Wittgenstein o la destrucció, testament d'un món en runes. Penso comentar les meves idees...miro al meu voltant..la neu cau encara. Decideixo llegir el New York Times.

Hom fa referència a un discurs del Dimitrov que ha durat deu hores i mitja i que ha estat llargament aplaudit pels vulgars búlgars. La senyora Chang-Kai-Shef ha tornat a la Xina després de prendre el te amb el senyor Truman i d'esperar quinze dies per a rebre la tassa de te de mans de la seva filla, la notable soprano, orgull de la raça. Una contra-contra-contra-contra-revolució a El Salvador, i anunci de la invasió de Panamá per l'Uruguai. Franco segueix venent taronges a l'Atlee. Abandono el periòdic. Agafo un catàleg de la casa Adler (Foreign Books. New York). Seccions de llibres francesos: Literatura clàssica, Filosofia, Novel·les modernes, Ciències aplicades, Sartrisme (6 pàgines). Decideixo suïcidar-me. Penco en les responsabilitats domèstiques. Renuncio a la idea. Le neu cau, recau i...sant Vicents! Engego la ràdio. Tanco la ràdio. Poso un disc (nou): el quartet opus 132 de Beethoven). Les fàbriques de porcs de Santiago i les revolucions centro-americanes s'esvaneixen. Molt bé Beethoven;

L'art musical
com cal
e non cerebral
nin de menestral
és un celestial
mantell reial

(Joseph Imbert, segle XIII, anonim)

Feliç Nadal i Any Nou a tots! T'abraça el teu amic
"distant i permanent"

J. Ferrater i Mors

P.S.: Has rebut la carta on encarregava a la Rosa una compra semblant a la que va fer per a l'Oltra?.